

P

Naar school kunnen gaan is broodnodig

Verschenen op knack.be op 14 april 2021

Wanneer gaan we echt luisteren naar de scholieren? Hun noodkreet klinkt steeds luider.

280.000 14- tot 18-jarigen zitten vanaf volgende week weer minstens de helft van de tijd thuis afstandsonderwijs te volgen. Het Onderwijsoverleg besliste maandag (12 april) dat de tweede en derde graad van het secundair onderwijs nog altijd niet voltijds naar school mag. De scholieren kennen het al goed. De meesten volgen al sinds november meer dan halftijds thuis les. Voor sommige leerlingen liep dat zelfs op tot 70% van de lestijd.

Dat dat niet zonder slag of stoot verloopt, weten we ondertussen ook: heel wat jongeren ervaren stress, eenzaamheid en vaak is hun motivatie zoek om te studeren of om af te spreken buiten de school. Bij het Kinderrechtencommissariaat horen we signalen over jongeren die afhaken op school, die massaal van richting veranderen of die de druk niet meer aankunnen.

Ze zeggen dat ze écht 'afzien' door dat afstandsonderwijs. Luisteren we eigenlijk wel naar wat heel wat jongeren ons al de hele tijd vertellen? Waddist polste dinsdagavond (13 april) bij jongeren van 14 tot 18 jaar over wat ze vinden van de beslissing? 35% van de jongeren zegt zich uitgeput te voelen, 36% is teleurgesteld en 33% is bang om te buizen. Dat is één op de drie jongeren.

Is de balans niet aan het overslaan? Is het evenwicht niet zoek geraakt? Naast de medische argumenten moet er ook ruimte zijn voor het mentale welzijn van jongeren en hun belangen. Zodra het kan, moeten de scholen voor alle leerlingen weer voltijds de deuren openen met aandacht voor het welbevinden van jongeren.

Uitgeput door afstandsonderwijs

Van ouders en jongeren horen we dat veel jongeren door het afstandsonderwijs mentaal en fysiek op de toppen van hun tenen lopen. Ze zijn onzeker, ervaren een erg grote druk door de onlinetaken en de toetsen en ze maken zich zorgen over hun schoolresultaten. Ze missen soms de nodige uitleg bij alle kennis die ze moeten verwerken. Ze missen interactie met de leerkracht en met hun klasgenoten. Ze missen de ervaringen samen op school. Soms kunnen jongeren die we horen het zelf nog wel aan, maar maken ze zich zorgen over hun klasgenoten die het minder gemakkelijk hebben en met wie de contacten opdrogen.

In maart zei meer dan 65% van de jongeren dat ze zich minder energiek voelen na een dag onlineles dan na een dag school. Ongeveer de helft van de jongeren zegt meer last te hebben van donkere gedachten sinds corona. De helft van de jongeren zocht al psychologische hulp sinds corona en 1 op de 7

ging daarvoor naar een psycholoog of psychiater. Die harde cijfers komen uit de WADDIST-app waar jongeren elke dag vragen beantwoorden.

Bij een digitaal schoolbezoek van het Kinderrechtencommissariaat zei een meisje dat vooral de school haar stress bezorgt: 'Ik maak me erg veel zorgen over mijn schoolresultaten. Het is nu veel moeilijker om punten op te halen. We krijgen minder toetsen voor grotere hoeveelheden leerstof. Mijn motivatie is ook wat zoek. Omdat er zoveel zelfstudie is, is het voor mij echt moeilijk om eraan te beginnen.'

Van scholen, directies en leerkrachten werd en wordt ontzettend veel gevraagd. Ze moeten zich al een heel schooljaar flexibel opstellen. En ze worstelen elk op hun manier met de coronacrisis. Er zijn grote verschillen in hoe scholen het afstandsonderwijs aanpakken.

In afstandsonderwijs hangt ook veel te veel af van de eigen competenties, zelfredzaamheid en thuissituatie van jongeren, de aandacht, ruimte en tijd die er daar is voor hun welzijn en voor hun schoolwerk. Vlaanderen scoort al jaren slecht in onderwijsongelijkheid. De ongelijkheden zijn het laatste jaar alleen maar verder vergroot. Wat heeft deze periode betekend voor jongeren die een beroepsopleiding volgen, voor jongeren met een beperking, voor jongeren in een migratiesituatie, voor jongeren die opgroeien in armoede en voor jongeren voor wie de digitale kloof onoverbrugbaar blijkt te zijn?

Mentale veerkracht van jongeren wordt verder uitgedaagd

Het leven van veel jongeren staat al meer dan een jaar stil, net nu het uit de startblokken moest schieten. Naar school gaan is geen zekerheid meer, vrijetijdsactiviteiten zijn er zowat niet meer, elkaar aanspreken en ontmoeten kan vaak niet en wordt soms zelfs afgestraft, er is angst over familie en onzekerheid over de toekomst.

Jongeren zijn ontzettend veerkrachtig. Dat zijn ze nu weer meer dan een jaar aan het bewijzen. Het gaat niet over een verloren generatie zoals we soms horen maar over een generatie boordevol veerkracht en aanpassingsvermogen. Maar voor heel wat jongeren is de rek eruit. Kinderpsychiaters, psychologen en pediaters signaleren ons dat heel wat jongeren het niet meer trekken. De meest kwetsbaren hebben dringend weer hun hobby's en normale contacten nodig. Anders laten we ze helemaal over aan hun sombere gedachten en plannen, hun angsten en hun trauma's.

Van zorgverleners in de geestelijke gezondheidszorg horen we dat de wachtlijsten ontploffen. Hoeveel jongeren verliezen we momenteel uit het oog of raken niet aan de zorg die ze nodig hebben en waar ze recht op hebben? Uit kinderpsychiatrische ziekenhuizen krijgen we het signaal dat de druk op hun bedden ontzettend groot wordt en dat elke nieuwe aanmelding nu al minstens vier weken moet wachten. Die jongeren vinden nergens nog ruimte of rust, verwonden zichzelf of staan op de rand van suïcide. Hoe kan dat toch? Het gaat ook in die situaties soms over leven of dood. Wachtlijsten in de geestelijke gezondheidszorg zijn een bekend probleem, maar wanneer wordt het echt erkend?

Zet de schoolpoorten weer open voor alle leerlingen

Heel veel jongeren zagen hun schoolparcours zwaar doorkruist door de coronamaatregelen. Over twee weken evalueert het Onderwijsoverleg de situatie op basis van de coronacijfers. We vragen om dan naast de virologische argumenten en cijfers ook rekening te houden met het mentale welzijn en de cijfers over jongeren die zich slecht voelen of afhaken op school of thuis. De balans moet weer meer in evenwicht.

Zodra het kan, moeten de scholen voor alle scholieren weer voltijds open om de jongeren weer zuurstof te geven. De school is een plek om te leren maar ook om samen te leven. Leerkrachten beseffen het soms niet maar ze zijn van onschatbare waarde voor de preventie van mentale problemen en om jongeren steun te geven. En jongeren vinden vaak heel veel steun bij hun leeftijdgenoten.

Jongeren hebben getoond dat ze veerkrachtig en weerbaar zijn. Maar hoelang kunnen we ze die flexibiliteit nog vragen? Het is onze plicht als samenleving om thuis, op school en in de zorg de jongeren opnieuw te motiveren om ervoor te gaan en erin te blijven geloven. Om te luisteren naar hun zorgen en er samen mee aan de slag te gaan. Corona is balanceren en evenwichten zoeken: laat de balans overhellen in het belang van jongeren en hun welzijn.

Het laatste woord geef ik graag aan een jongere zelf:

‘Ik doe mijn uiterste best om de goede dingen niet te vergeten en om er het beste van te maken. Toch verlies ik controle. Ik word elke dag wakker met trillende handen van de stress. Ik heb veel vrienden al meer dan een half jaar niet gezien. Ik verlies ze.

Ik vraag niet om medeleven.

Ik vraag niet om paginalange essays waarin psychologen uitleggen dat het te veel voor ons is.

Ik vraag niet om begrip.

Ik vraag om hulp. Echte hulp.’

**Caroline Vrijens, Vlaams kinderrechtencommissaris
14 april 2021**